

Vegyes közlemények.

— **Jelentés a M. N. Múzeum könyvtáráról.** A M. N. Múzeum könyvtára az 1882. év I. felében összesen 1542 kötet vagy füzet nyomtatvánnyal, 20 kézirattal és 2483 darab és 18 levéltári csomó oklevéllel és levéllel szaporodott; és pedig ajándékol kapott, 128 kötet nyomtatványt, 1 kéziratot, 2450 darab oklevelet és 18 iratcsomót; vásárolt 194 kötet nyomtatványt, 19 kéziratot és 33 darab oklevelet; a beérkezett köteles példányok száma 1220.

Könyvek, kéziratok, oklevelek vásárlására és kötésre fordított 1754 frt 90 kr. Az olvasók száma 11.472-re ment, kik 21.088 köt. nyomtatványt, 1061 kéziratot és 3574 oklevelet használtak.

— **A »Magyar Könyvszemle«** 1882. évfolyamából az első négy füzetet a jelen 20 íves kötetben veszik olvasóink. Az országos könyvkiállítás által, folyóiratunk megjelenésében okozott késedelmet igyekeztünk a közlemények tartalmasságával pótolni. Óhajtjuk, hogy ezekben olvasóink a hosszú várakozásért kárpótlást találjanak. Kérjük eddigi késedelmünkért szíves elnézésöket s a folyóiratunk által képviselt ügy iránt további meleg érdeklődésöket.

— **Kinevezések.** Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter úr, a Nemzeti Múzeum könyvtárában rendszeresített levéltárnoki állomásra, segédőri ranggal és fizetéssel dr. Fejérvataky László egyetemi magántanárt, s a rendszeresített irnoki állomásra Horváth Ignácot, a múzeumi

könyvtár eddigi napidíjasát nevezte ki. E k i n e v e z é s á l t a l a k ö n y v t á r o k l e v é l g y ű j t e m é n y e, melyet eddig a kéziratgyűjteménnyel együtt egy tisztviselő kezelt, külön tisztviselőt nyert. Ezáltal a könyvtár és a szakférfiak egy régi óhaja teljesült, s eléretett az: hogy az osztály különböző csoportjai külön tisztviselők kezelése alatt legyenek, kik magukat a saját szakmájokban alaposan kiképezhetik s egész tevékenységöket az általok kezelt csoportnak szentelhetik. A munka felosztás ezen rendszere által kétségkívül nyerni fog a könyvtár, nyerni fog a szakirodalom, de nyerni fog a közönség is, mert tudni fogja, hogy a könyvtár különböző ágaiban kihez kelljen felvilágosításért fordulnia. A közönség tájékoztására célszerűnek találjuk a könyvtár:mostani tiszti létszámát, a munkakör megjelölése mellett, a következőkben megismertetni. Ez idő szerint az osztályban a következő rendszeresített tisztviselők működnek: 1) **M a j l á t h** Béla könyvtár őr, vezeti a könyvtár összes tudományos és administratív ügyeit; 2) **B a r n a** Ferdinánd, tiszteletbeli őr, élén áll a nyomtatványok csoportjának, vezeti a könyvrajstromozás összes műveleteit; 3) **C s o n t o s i** János segédőr, kezeli a könyvtár kéziratgyűjteményét s szerkeszti a »Magyar Könyvszemlé«-t; 4) **d r. F e j é r p a t a k y** László levéltárnok, kezeli a könyvtár saját oklevélgyűjteményét és a családok letéteményeit; 5) **M a j o r** Lajos őrsegéd, felügyel az olvasó közönségre s vezeti a szerzemények nyilvántartási naplóját; 6) ifj. **d r. S z i n n y e i** József őrsegéd, vezeti az osztály administratív ügyeit, (kikölcsönzés, megrendelés, könyvkötés és levelezés); 7) **H o r v á t h** Ignácz őrnök, segédkezik a folyó ügyek mellett s kezeli a hírlapgyűjteményt. Ezeket támogatja korlátolt számú segédszemélyzet és négy hivatal-szolga.

— **Majláth Béla** a Nemzeti Múzeum könyvtár-őre a nyári szünet alatt a felvidéki könyvtárakban tett kutatásokat s a régi magyarországi bibliographiához több becses adalékot talált. A többi közt megvizsgálta Alsó-Kubinban a **Csaplovics-könyvtár**t, melyről külön jelentést óhajt adni. Kutatásainak eredményéről folyóiratunk annak idejében részletes közléseket fog hozni.

— **A M. T. Akadémia kézirtárának rendezése 1882. jan. —juniusban.** Az egész kézirtár egy terjedelmes termet foglal el s tölt be teljesen. Gyült 1831 óta, rendezése megkezdődött 1856-ban s folyt részint a főkönyvtárnok, részint valamelyik osztályjegyző, részint pedig külön kézirtár őr által, 1874-ig; ekkor Jakab Elek akad. levelező tag bizatott meg rendezésének bevezésével, naponkint két órára szabott munkával és szerény tiszteletdíjjal.

Alig kezdette meg, az Akadémia a Batthyányi kézirtár birtokába jutott s azt a füstös, szoros, vasasládákból, hol csodás zavarban tán századokig voltak és részben szórlohtak, ki- és rendbe kellett szedni. A munka elkezdődött, a levelek $\frac{3}{4}$ -de jegyzékbe vétetett, a hiányzók kijelöltettek s minden levél külön borítékba téve, oly módon helyeztetett polczokra, hogy mikor valamennyi jegyzékbe kerül, az időrendi és szakszerű beosztás könnyen megtörténhessék.

Csaknem egy év telt el e munkával, a mikor a véletlen emlékezetbe hozta, hogy a még 1863—4-ben megszerzett Kazinczy-kézirtagyűjtemény szintén ládákban egy sötét kamarába téve a tudomány és tudósok elől elzárva áll. A rendezőnek kötelességévé tétetett, hogy a nagybecsű hagyatékot lehető gonddal rendbe hozza s a kézirtárba az illető szak-catalogusokba úgy oszssa be, hogy az egyes gyűjtemények — a mennyiben lehet — a nagynevű eredeti gyűjtő, Kazinczy Ferencz nevét viseljék.

Két évig tartott e munka, mert azt a dolog természete szerint a meglevő, régi, más gyűjteményekkel kapcsolatban s úgy kellett végezni, hogy egyes buvárkodók hátramarádást ne szenvedjenek, a kinek kézirtat kellett, kapja meg, a ki behozta, azé elhelyztessék.

Még nem volt vége, megszereztetett a Toldy Ferencz ropant terjedelmű s megbecsülhetetlen értékű kézirtagyűjteménye, s minthogy a tudósok, főleg pedig az egyetemi polgárok rendkívül érdeklődnek eziránt, s mind hangosabban és hangosabban követelte a közvélemény ennek rendezését: a felügyelő a főkönyvtárnok meghagyásából erre fordította fő gondját s ideje legnagyobb részét.

Kétszázhuszonhét tétel alá volt beosztva e gyűjtemény állott aránylag kevés önálló kötetből, de tömérdek vaskos Col-

ligatumból s még vaskosabb csomagokból, melyek ezernyi ezer jegyzést, kivonatot, levelet, szózatot, fogalmazványt, tervrajzot, informatiót, kiadványt stb. foglalnak magukban, a melyeknek összefüggését a néhai tudóson kívül senki más nem tudta.

Ennek rendezése évek óta foly, nehezítve azáltal, hogy a gyűjteményből a tudósok és kutatók gyakran olyakat kértek ki használatra, a miknek a rendező hollétét nem tudhatta s megkeresése sok időbe került. Ekkor ismét megszakadt azáltal, hogy a főtítkári változás következtében azon hivatalnál őrzött nagy számu folyóiratok s más gyűjtemények szintén a kéziratárba adattak le, melynek rendezése és catalogusba vétele két ízben ismét hónapokat veit igénybe. Most már intézkedés történt, hogy több le ne küldessék addig, míg a meglevő anyag teljesen rendezve nem lesz. A felügyelő rendező remélte, hogy a Toldy-gyűjteményt a nyári szünidőig bevégezheti; de csalatkozott az által, hogy egyfelől a v e g y e s s z a k r a hátra tartott anyag oly nagy és szétszórt volt, hogy lehetlenség volt végrehajtani, némely kötetbe több száz kisebb-nagyobb darab értékes papir és jegyzés vétetvén számszerint föl; másfelől a korábban rendezve volt v e g y e s s z a k b a n, mint általában régebben m i n d e n m á s b a n is az ivrét, 4-rét, 8-rét, 12-rét össze levén vegyítve, a mostani rendező azokat elkülönítette, az egy alakukat egy csoportba s külön számok alá tette, s így az eddigiekből a Toldyéival együtt készített és részletes catalogusba vett:

ivrétben [Folio]	32	külön	kötetet
4-edrétben	117	»	»
8-adrétben	33	»	» együtt tehát

182 kötetet.

Másik türelem próbáló munkája volt a rendezőnek a most letelt félévben a Toldy Ferencz főleg irodalomtörténeti és biographiai gyűjteményének rendezése. Erről fogalma sincs olyan, a ki azt nem látta s hasonlóval nem foglalkozott. Toldy Magyarország összes tudósaink életével az összes tudományágakban való munkásságával foglalkozott félszázadon felül. A ki nyomtatott műveit ismeri, képzetet formálhat magának az itt felhalmozott anyagról. Roppant adat-tömeg az száz meg száz magyar írónak életéről s azok ezernyi ezer kisebb-nagyobb művéről, levelezéséről stb. Mind bámulatos halmazokban voltak azok együvé hordva, irtóztató számu, alaku, irott és

tiszta kisebb-nagyobb papirdarabkában. Azt a rendezővel mind át kellett vizsgálni, számbavenni, hová beoszthatását megállapítani, számozni, s így időt és lelket kifárasztó, megrongáló töprengések után a beosztást végre is hajtani. E munka — mondá sokszor a rendező — a favágásnál terhesebb volt.

Ezért teltek el alatta s miatta az évek. Ez anyag legnagyobbára a Történelem szakának irodalmi és biographiai két alosztályába osztatott be s terjedelmileg a letelt félévben a következő szabályszerűen rendezett kötetekkel szaporította az Akadémia kéziratását.

ívrétben	18	külön	kötet	
4-edrétben	43	»	»	
8-adrétben	5	»	»	együtt tehát 12 kötettel.

A levelezések száma 47 4-rétű kötettel.

Régi és újabb írók kéziratái száma 47 4-rétű,

32 8-rétű, tehát együtt

79 külön kötettel

A négy szak tehát együtt 341 kötettel gyarapodott, megjegyeztetvén, 1) az, hogy e között könyvalaku versgyűjtemények és prózai művek is vannak, melyek most jöttek catalogusba, így a gróf Teleky, Faludi, Batthyányi s más tudósok és írókéi; 2) hogy a nagy számú kötet anyaga részben a mult 1881-ik évben is folyvást gyűlt egymás mellé, míg ez év első felében oly teljessé lett, hogy egy kötetet alkosson. E félév eredménye közé igtatjuk, de mint részben a mult fáradságának s munkájának is gyümölcsét. Most június 30-án is maradt a szünidőre összegyűjtve az említett szakokban 10 - 20 kötet anyag; de némelyikhez még néhány darab kell, a míg csak a rendezés további előhaladása szolgálhat, s a mikor kiegészül, akkor vétetik catalogusba és szám alá. Más szakokban is volt több-kevesebb kötet gyarapodás, de mindent fölemlíteni, hosszadalmas lenne. Iszonyu fárasztó munka ez, mihez erős könyvszeretet és vasakarát kell

Ez az elől jelölt hazai tudományos intézet kézírattára fél-évi munkájának és rendezett kincsei gyarapodásának pragmatikus rajza és hű képe.

— Kéziratvásárlás. A Nemzeti Múzeum könyvtára újabban vásárlás útján 17 értékes XII—XVIII. századbéli kézirattal

gyarapodott, melyekből kettő a XII., kettő a XIV. és három a XV. századból való. E hét középkori kéziratról kétségtelen, hogy magyarországi könyvtárakból származnak s valószínű, hogy egy részök itt a hazában iratott. Tartalmukra nézve 6 theologiai s egy orvostudományi munka. Érdekes köztük egy XII. századbeli *Rituale*, mely az isteni ítéletek szertartásait külön fejezetben tartalmazza. A Farkas Lajos-féle gyűjtemény megvásárlása óta a Nemzeti Múzeum könyvtára ennyi középkori kézirattal nem gyarapodott. A többi XVI—XVIII. századbeli kéziratok legnagyobb részt magyarországi vonatkozásúak s hazánk történetéhez, irodalom- és művelődéstörténetéhez becses adalékokat szolgáltatnak. A kéziratok három kivételével mind latin nyelvűek, rövid jegyzéküket a következőkben adjuk: 1. *Breviarum*. Hártya-kézirat a XII. századból, kis fol. 2. *Rituale*. Hártya-kézirat a XII. századból. 4-r. 3. *Sermones Medella animae*. Hártya-kézirat. XIV. sz. 8-r. 4. *Breviarium*. Hártya-kézirat. XIV. sz. 8-r. 5. *De Virtutibus* című, vegyes tartalmu theologiai papír-kézirat a XV. sz. 8-r. 6. *Tractatus de quatuor Novissimis*. Papír-kézirat. XV. sz. Fol. 7. *Tractatus novus de curationibus aegritudinum*. Papír-kézirat a XV. sz. végéről. 8-r. Latin és német nyelven. 8. Német imádságos könyv. Hártya-kézirat a XVI. sz. 12-r. 9. *Sententiae Variae Authorum*. Papír-kézirat. XVII. sz. 4-r. 10. *Catalogus Librorum Convent.* Szakolcz., Ord. Min. 28. Aug. A. D. 1667. Papír-kézirat. 4-r. 11. *De territorio regni Hung.* Papír-kézirat. XVII. sz. 8-r. 12. *Notationes circa opus Decreti et Tripartitum*. Papír-kézirat. XVII. sz. (1685.) 4-r. 13. *Collegium Librorum*. Papír-kézirat. (1690.) 4-r. 14. *Balneologia*. Kézirat. XVIII. sz. Fol. Német nyelven. 15. *Methodus Processualis*. Per Franc. Palasty Jun. Kézirat. 1701. 4-r. 16. *Historia de statu Hung.* Kézirat. XVIII. sz. 4-r. 17. *Processus Judiciarius*. Kézirat. XVIII. sz. 4-r. 18. *Kurtzer Species Facti*. Kézirat XVIII. sz. 4-r. Német nyelven. 19. *Arma vigilantia etc.* Kézirat. Posonii. 1806. 4-r.

— A Felső-Bükkü Bükk család levéltára özvegy Bükk Zsigmondné ajándékából a Nemzeti Múzeumba került. A levél-

tár két levelesládában 2422 darab oklevelet, levelet és 18 darab iratesomót tartalmaz. Ezen anyag a következőképen oszlik meg: Van közte 11 darab mohácsi vész előtti oklevél, ezek között a legrégebb 1409-ből való, az egri káptalan kiadványa s a borsodmegyei Bába helységre vonatkozik. Van néhány oklevél Mátyás királytól, Miskolcz és Eger városokra vonatkozó, melyeknek történetirója e levéltárat semmiképen sem nélkülözheti. A XVI. századot 71 darab képviseli, köztök több igen érdekes művelődésünk történelmére vonatkozó oklevél, összeírás stb. Ilyen Drencheny István végrendelete magyar nyelven 1572-ből, melyben ingóságairól is rendelkezik, továbbá a »Divisio rerum mobilium egregii condam domini Joannis Fanchy, die prima Martii 1574.« mely jó sok arany, ezüst, drágaságot, ékszer, háztartási czikkeket sorol föl azoknak súlyával és becsértékével együtt, szintén magyar nyelven. A XVI-ik század többi darabjai jobbára birtokviszonyokra vonatkoznak s különösen Borsod, Heves és egyéb szomszédos vármegyéket illetik. A többi 2340 darab a XVII—XIX. századból való, jobbára magánlevelezés, mely kétségtelenül még sok érdekes s nem ismert művelődési adatot rejt magában. Vannak a kurucz mozgalmakra vonatkozó levelezések is benne. Egy szóval az ajándékozó igen gazdag és alkalomadtán felhasználható adathalmazzal gyarapította levéltárunkat.

F—y.

— **Gróf Rhédey Gábor levéltára.** A Nemzeti Múzeumban örök időkre letéteményezett családi levéltárak száma egygyel ismét szaporodott. Gróf Rhédey Gábor itt helyezte el a *k i s r h é d e i g r ó f R h é d e y c s a l á d* levéltárát. A levéltár történetiróink előtt nem volt ismeretlen; a történelmi társulat kolozsvári kirándulása alkalmával többen kutattak benne s e levéltárból, mely akkor Kolozsvárott a barátoknál őriztetett, hét darab Árpádkori oklevél a »Hazai Okmánytár« VI. és VII. kötetében napvilágot is látott. Sajnos, hogy a levéltár nagyon magán viseli századok viszontagságainak, s különösen mult századi prókátorok rendezésének nyomait. Rhédey Ferencz fejedelem levéltárának csak egyes töredékei maradtak meg benne, de minden nyom arra mutat, hogy egykor az is e levéltárnak egy részét képezte. A mult századi rendezők csak a birtokokra, pörökre vonatkozó

iratokat tartották szükségesnek megőrizni, s a fontos politikai levelezésekből igen sokat kiselejteztek. A levéltár legrégibb oklevelei még valahol lappanganak; azon oklevelek, melyek a mondott helyen napvilágot láttak, az átvett levéltárban nem találhatóak. A levéltár legrégibb darabja 1371-ből való; ez a kolosmonostori convent kiadványa s a kolosmegyei Nádas birtokra vonatkozik. Ettől kezdve a mohácsi vészig alig tiz—tizenkét darab oklevél, az is jobbára töredék, található a levéltárban. Remény van azonban, hogy a régibb oklevelek szintén a Nemzeti Múzeumba kerülnek. Annál gazdagabb a XVI. és XVII. század. Százakra, ezekre megy az ezekből való missilisek, oklevelek száma. Művelődéstörténelmi adatok, fontos politikai levelezések, különösen a török hódoltságra, az erdélyi országgyűlésekre, belviszonyokra vonatkozólag, nagy számmal maradtak meg. Vegyük még ehhez a XVIII. századból való levelezések halmazát, melyek a hazai tudományosság, színművészet stb. történelmére sok újat fognak felderíteni, s a jelen századból az 1809-iki insurrectiora vonatkozó adatokat: a gróf Rhédey család levéltára, mely² a kiselejtezés után is, mintegy 5—6000 válogatott darab iratot tartalmaz, határozottan nyereség lett a történetírás számára azért, hogy a központban könnyen hozzáférhető módon helyzetet el.

F—y.

— **Gróf Pázmány Miklós könyvfeljegyzése gróf Zrinyi Miklós költőről.** Folyóiratunk többször hangsúlyozta már, mily fontossággal birnak a régi hazai könyvfeljegyzések, melyek a könyv provenienciáján és vándorlási történetén kívül, igen sokszor a hazai történet, irodalom- és művelődéstörténethez nagybecsű adalékokat szolgáltatnak. Ily érdekes könyvfeljegyzést mutatunk be most olvasóinknak a XVII. század közepéről, mely az olmczi nyilvános könyvtár, gróf Zrinyi Miklós: »Adriai Tengernek Syrenaia« című Bécsben 1651-ben 4 rétbⁿ megjelent munkájának szövegeltti tiszta levelén gróf Pázmány Miklóstól maradt fönn s ez utóbbinak Zrinyi Miklósról irt dicsőítő verseit tartalmazza. Gróf Pázmány Miklóst irodalmunk mint pártfogót ismeri, kinek Drusbicki Gáspár jezsuita 1657-ben egy latin imádságos könyvet ajánlott. Mint író^t és költőt azonban nem ismerjük. Érdekesnek tartjuk azért, Zrinyi Miklósról irt verseit

itt egész terjedelmökben közzé tenni, hogy egyrészt tanúságot tegyenek arról, miként vélekedett egy kortanu és rokon az »Adriai Tenger Syrenáia« írójáról, másrészt pedig, hogy adalékkal szolgáljanak gróf Pázmány Miklós irodalmi működéséhez. A verset bensőség és közvetlenség jellemzik, s írására a szerzőt Zrinyi Miklós ideálja iránti csudálása és lelkesedése ragadta. A vers teljes szövege a következő:

O Te Zrinyi Miklós országunknak fia
 Te vagy az Uraknak igazán példája,
 Mars, Pallas Venusnak igaz tanítványa,
 Mely miatt híredet minden nemzet áldja.
 Sem pennád szablyádnak élét ki nem vonja,
 Sem pennádnak kardod orrát nem tompítja.
 Éles bölcs elmédet az egyik mutatja,
 Vitéz erkölcsedet az másik tanítja.
 Fejér az veressel ugyanis megszépül,
 Te benned mindkettő van az természettül ;
 Vitézség adatott az te Atyáidtul.
 Erkölcs oltattatott nevelő Apádtul.
 Keresd talán kitől? az nagy Cardináltól,
 Az én nagy Bátyámtól az Pázmán Pétertől ;
 Ki kettőnknek vala mindenkor mesterül,
 És idejében lén mindeniken feljül.
 Ilyen két nap fénnék megh rogyott te szemed
 Mint sass keselűnek próbául van élted,
 Oh ha ezen részem volna ki te benned.
 Sokakból kell szedni ki van mind te benned.
 Száz kezed, száz szived vagyon és száz lelked,
 Okosság, merészség, méltóság van veled
 Szerencse, jó hír név el nem szakad tüled,
 Miért sokakat dicsérünk, van egyedül benned.
 De nem kell Zrinyinek mását keresgetni.
 Szokott száz esztendön ilyen Phönix nőni,
 Mert ha tiz volna ily (merem azt mondani)
 Szabadság s jó hír név kész hazánkban térni.

Gróf Pázmány Miklós.

— **A Monumenta ecclesiae Strigoniensis** ¹⁾ nagy vállalatának második kötete megjelent. Nyolcz év mult el azóta, hogy az óriási mű első kötete napvilágot látott, már akkor elismerte a kritika, mily roppant szolgálatot tett Simor János hercegprimás és Knauz Nándor a munka tudós szerkesztője e vállalat megindítása által a hazai tudományosságnak. A második kötet 1273-tól Miklós érsektől egész 1321-ig II. Tamás érsek koráig összesen 927 oklevelet tartalmaz. E roppant adathalmaznak rendezésére, egyes érsekek életének, oknyomozó megírására valósággal nem volt sok az a nyolcz éves időköz, mely a kötetek megjelenése közé esik, különösen tekintetbe véve azt, hogy e sisiphusi munkát egyesegyedül Knauz Nándornak kellett végeznie. A kötethez hat könyomatu tábla is járul, melyen oklevélmásokkal találkozunk. Jellemző sajtáságu oklevelek bekezdő sorait látjuk itt, melyeknek majdan a speciális magyar diplomatikával foglalkozó nagy hasznát veheti. Ily facsimilékkal kellene a magyar tudományos Akadémia oklevél publikációit is becsesebbekké tenni. Tizennégy pecsétrajz is van a műben, királyok, királynők, érsekek, főemberek pecsétei, csekély kivétellel eddig kiadatlanok, mi által Knauz sphragistikánk elhanyagolt terére is némi fényt derített. A munka a hercegprimás püspökségének 25 éves jubilaumára jelent meg. Knauz ajánló levelével kezdődik és kimerítő indexszel végződik, mely a munka becsét nagy mértékben emeli. A jelen kötetből is, miként az elsőből kétféle kiadás látott napvilágot, közönséges és velinpapiron; az első 4-edrétben 883 lapból áll, a másodiknak kiállítása rendkívül díszes s ívrétben 5 + XLIX. + 883 l. tesz ki. A nyomás mind a két kiadásban egyforma. A munka technikai kiállítása Buzárovits esztergomi nyomdájának minden tekintetben becsületére válik. A hercegprimás ily díszpéldányt küldött a Nemzeti Múzeumnak következő levele kíséretében: »3914. sz. A Magyar Nemzeti Múzeumnak Budapesten. Közel nyolcz éve, 1874. évi augusztus hó 17-én 3786. sz. alatt volt szerencsém a

¹⁾ Monumenta ecclesiae Strigoniensis. Jussu et sumptu eminentissimi et reverendissimi domini Joannis Cardinalis Simor . . . ordine chron disposit, dissertationibus et notis illustravit Dr. Ferdinandus Knauz . . . Tomus secundus . . . Strigonii 1882. typis descripsit Gustavus Buzárovits. Ivr. 5 sztan, XLIX. és 883 l. Hat könyomatu táblával.

Magyar Nemzeti Múzeumnak a »Monumenta Ecclesiae Strigoniensis« című költségeimen megjelenő nagy tört. gyűjtőmunkának első kötetét bemutatni, s azért kérem a Magyar Nemz. Múzeumot, hogy jelenleg ugyane munkának második, e napokban kibocsátott kötetét mint amaz őszinte tisztelet bizonyítékát fogadni sziveskedjék, melynek nyilvánítása mellett maradtam Esztergomban, 1882 évi augusztus hó 15-én Herczegprimás Simor János m. k.« A mint örömünket kell nyilvánítanunk, hogy a nagy vállalat második kötete is előttünk fekszik, lehetetlen azon óhajunkat elhallgatnunk, vajha más püspöki megyék, apátságok (különösen a szentmártoni főapátság) elérkezettnek látnák az időt hasonló vállalatok megindítására a hazai tudományosság érdekében.

F—y.

— **Díszmunka József főherceg alsuthi kápolnájáról.** Ismeretes, hogy József főherceg Ő Fensége Alesúton, Storno Ferencz műépítész terve szerint, román stílusú udvari kápolnát építtetett, melyet az ország hercegprimása a múlt hónapban ünnepélyesen, több püspök és főpap jelenlétében, szentelt fel. E felszentelés alkalmából a hazafias és fenkölt gondolkozású főherceg egy monumentális díszmunkát bocsátott közre, mely a kápolna történetét és berendezését 16 fényes kiállítású tábla kíséretében ismerteti. A munka irodalmunknak díszére válik s Ő Fensége nemes áldozatkészségéről és műizléséről tanuskodik.

A munka nagy quer-folióban vastag chamois-papíron van kiállítva, borítéka sűrű burkolat-papírból áll, melyet téglavörös keskeny velencei keret díszít. Rajta van a munka címe¹⁾ francia és magyar nyelven. Következik a kettős címlap, melyből a második igen díszes, s nagy és közép uncialis betűkkel, Reiffenstein bécsi műintézetében készült. Ezután jön az ajánlás, mely az összes chromolithographicus hasonmások közt a legfé-

¹⁾ La Chapelle de la Cour d'Alsuth construite par Francois Storno l'architect. Decrite par le Dr. Bela Czobor membre de l'academie hongroise. — Az alsuthi udvari kápolna. Tervezte Storno Ferencz műépítész az I. Ferencz József és a pápai szent. Szilyesster-rend lovagja, szövegét írta dr. Czobor Béla a keresztény műarcheologia magántanára a budapesti kir. m. tudomány-egyetemen, s a Magyar Tud. Akadémia I. tagja. — Budapest, nyomtatott a Franklin-társulat könyvnyomdájában. 1881. — Nagy quer-folio. 22 l. 16 műmelléklettel. Nyomatott 150 számozott példányban.

nyesebb s művészi kivitelű keretben a következő aranyos felírást tartalmazza: »Klotild c. s. kir. főherczeg asszony Ő Fenségének mély hódolattal ajánlva.« A keret alsó sarkában jobbról van a Habsburgi-Lotharingiai császári ház, balról pedig a Szász-Coburg gothai királyi ház czimere. A keret jobb oldalán sz. Klotild alakja s az alsó lapszéleiben Storno Ferencz műépítész monogramja látható. Ez utóbbi tervezte a munkát és készítette az összes rajzokat. Következik a szöveg dr. Czobor Bélától, ki 20 számozott lapon VI fejezetben Alcsút község és az udv. kápolna történetét és berendezését magyar nyelven ismerteti. A szöveg utolsó fejezete: Táblák magyarázata magyar és francia nyelven, mely két számozott lapot vesz igénybe. A munka szövegét a Franklin-társulat vörössel keretelt papíron, angol mediaeval betűkkel, nagy fénynyel és izléssel állította ki. Következnek a műmellékletek: 16 tábla, köztük egy része chromolithographicus hasonmásban, melyek a kápolna belsejét, nevezetesebb alkatrészeit és védszentjeit igen élénken feltüntetik. Ezeket Reiffenstein bécsi műintézete készítette. A munkából 150 számozott példány (mely könyvárusi forgalomban nincsen) jelent meg. Ezekből József főherczeg Ő Fensége a Nemzeti Múzeumot a 22-ik számú példánnyal a következő levél kíséretében tisztelte meg:

»Méltóságos Pulszky Ferencz urnak, mint a magyarorsz. könyvtárak országos Főfelügyelőjének Budapesten. Méltóságos úr! Honi törvényeink rendelkezésének s hazafias kötelességérzetem ösztönzésének egyaránt megfelelni óhajtván, az általam alcúti házamban felszereltetett templomnak felszentelési ünnepeére kiadott emlékkönyvnek három példányát oly szives kérelemmel rendeltem Méltóságodhoz eljuttatni, hogy azokat a főfelügyelete alatt álló Nemzeti Múzeumi, magy. kir. tudományegyetemi és a Magyar Tud. Akad. könyvtárak részére elfogadni, illetőleg kiosztatni ne terheltessék. — Kelt Alcsúton, 1882. évi augusztus hó 9-én.

József főherczeg.«

— Adalékok a hazai könyvtárakhoz 1506-ból. Kétséget nem szenved, hogy a hazai régi könyvtárak történetéhez nagy fontossággal bír a hazai régi könyvtárak ismerete. Hol vásárolták hazánkfiak a mohácsi vést megelőző időig, könyveiket? Milyen volt a hártya, papir- és könyvtára, és hol volt ezekre hazánk-

ban a piac? Mily befolyással voltak a veszprémi és pécsi egyetemek a könyvárakra, és mily változást okozott ezekben a könyvnyomda feltalálása? Mindezek oly kérdések, melyek ekkor még felderítve nincsenek. Épen azért figyelmet érdemel minden oly adat, mely e kérdés tisztázására szolgál. Mi ezuttal 1506 ból mutatunk be egy egykoru feljegyzést, mely a budapesti egyetemi könyvtár: »Petrus Lombardus etc. Basel 1502« című munkáján maradt fön s arról tanuskodik, hogy ezen könyvet Andrásfalvi Kelemen, Kézsmárki Balázs körmőczi orgonistától 1506-ban 2 forintért vásárolta. A könyv borítéktábláján olvasható egykoru feljegyzés így szól: »Ego Clemens de Villa Andree emi hunc librum ab honorabili domino Blasio de Keszmarkt tunc temporis existente organista civitatis cremniciensis Anno Dom. 1506 flor 3.«

— Nagyfontosságu XIV. sz. kézirat a pécsi egyetemről Münchenben. A müncheni kir. államkönyvtárban van egy vegyes tartalmu, a XIV. század végéről vagy a XV. elejéről való latin kézirat, mely reánk nézve kiváló becsű azért, mert a pécsi egyetem történetéhez fontos adatokat szolgáltat. A kézirat czíme: »Sermones compilati in studio generali Quinqueecclesiensi in Regno Hungariae«, ívrétű papiron a XIV. század végén vagy a XV. elején iratott s tartalmazza azon szent beszédeket, melyeket a pécsi egyetemben az esztendő vasárnapjain és ünnepein mondtak. A kéziratot Münchenből elhozattuk s behatóan fogjuk tanulmányozni s tekintve, hogy a pécsi egyetem történetéről igen kevés egykoru adattal rendelkezünk, kutatásaink eredményének nagy feszültséggel nézünk eléje. Ezuttal csak jelezni kívántuk a kézirat fontosságát, hogy tudósaink figyelmét reá felhívjuk. Megjegyezzük, hogy a magyarországi szentekről négy, öt predikáció van a kéziratban, és hogy azt e sorok írójának a müncheni könyvtár a múz. könyvtárban való használatra három hónapra engedte át.

— Reizner Jánost Szeged sz. kir. város főjegyzőjét s folyóiratunk munkatársát, kit szakfőriaink a m. tört. társulat vidéki kirándulásaiból mint jó előadót s eddigi közleményeiből mint alapos képzettségű férfit ismernek, a szegedi Somogyi-féle könyvtár könyvtárnokává választották. Nevezett most a köny-

veknek Budapestről Szegedre való átszállításával van elfoglalva s e műveletét f. é. november 1-ig remélhetőleg be fogja fejezni. Ezután következik a könyvtár rendezése, felállítása és lajstromozása. Kívánunk az új könyvtárnoknak ismert egyszerűségéhez sok türelmet, kitartást és azt, hogy a könyvtár szervezésénél használja fel a fővárosi könyvtárakban e téren elért eredményeket. Megjegyezzük, hogy Szeged városa érdemes közönségre Reiznernek eddigi főjegyzői fizetését élte fogytáig meghagyta s elhatározta, hogy melléje egy segédkönyvtárnoki állomást tisztességes fizetéssel fog rendszeresíteni.

— **Külföldi könyvtárbuvarlatok.** Folyóiratunk szerkesztője kormánysegélyvel Wolfenbüttelbe utazott, az ottani Corvin-codexek átvizsgálására, melyeknek címlapjait a Nemzeti Múzeum számára lefényképeztetni fogja. Kutatásainak eredményéről a jövő számban.

— **Könyvtárrendezés.** A vidéki könyvtárak rendezése hazánkban örvendetesen halad előre. Legközelebb fejezték be F e i c h t i n g e r János c z. k a n o n o k s az esztergomi főegyházi könyvtár-öre, és dr. R ö s z l e r István kassai kir. jogakadémia tanár, s a kassai kir. jogakadémia könyvtárnoka a kezelésök alatti könyvtárak rendezését. A győri püspöki papnövelde könyvtára a rendezésnek legnagyobb részén szintén már túlesett; a nagyszombati főgymnáziumi könyvtár rendezése befejezéséhez közeledik. Rendezés alatt vannak: a sárospataki ev. ref. főiskola, a gyöngyösi ferenczrendiek, a kézsmárki evang. főgymnasium, a löcsei ev. iskola és a szombathelyi főgymnázium könyvtárai. Ez utóbbi a mult hónapokban nagybecsű gyűjteménnyel gyarapodott, melyről legközelebb részletesen szólunk.

Általában mondhatjuk, hogy a könyvtárak rendezése hazánkban évről-évre előrehalad s a könyvtárak iránti érdeklődés országszerte jobban és jobban terjed. Ennek egyik bizonyítéka az is, hogy iskoláink értesítői mindinkább nagyobb figyelmet szentelnek könyvtáraiknak s tudományos értekezések helyett ezeknek ismertetését közlik. Mi ezen eljárást csak helyeselni tudjuk. Kérjük elvbarátainkat és a hazai könyvtárak őreit, hogy bennünket könyvesházaik állapotáról tudósítsanak s feladatunkat a hazai könyvtárakkal való érintkezésben megkönnyítsék.